

Exit

60 St &
Broadway

L'escriptor i l'escombriaire

Xavier Vidal i Alemany

associació
**helena
jubany
i lorente**

2 DE DESEMBRE DE 2016 / OBRA GUANYADORA
DEL IX PREMI **HELENA JUBANY** DE NARRACIÓ CURTA
O RECURS DE CONTES PER A SER EXPLICATS

L'AUTOR

Xavier Vidal (Alginet, València, 1966). Llicenciat en Ciències de la Informació per la UAB, ha estat redactor, guionista i cap de redacció de diversos programes de ràdio (“La Bisagra”, “Cambia la Cara”, “La Ventana”, “Versió Rac 1”, “Els Matins de Catalunya Ràdio”); televisió (“Moros y Cristianos” o “Crónicas Marcianas” (Telecinco), “Channel n° 4” (Cuatro), “Banda Ancha” i “Còmics” (TV3) o “L’Ou com Balla” (BTV)).

És autor de dues novel·les (*No em pregunteu per què* i *La partida del Cagat*, guanyadora del Premi Joan Santamaria de Novel·la) i tres llibres de relats curts (*Un món a tres columnes*, *Els elefants interiors*, guanyador del Premi Lletres de Narrativa i *Destins Inesperats*, guanyador del premi Recvll de Blanes).

Ha guanyat, a més, diversos premis de narració curta, com ara el de Narrativa de Gràcia, el Sant Jordi de Llagostera, el Lletraferit 2014, el Puig i Ferrer de la Selva del Camp, el Joan Marquès Arbona de Sòller, el Domingo Fins de Montcada i Reixach, la Rosa d’Argent de Puigcerdà, el Ploma de Ferro de Capdepera, el Valerià Pujol de Premià de Dalt o el de narrativa Sant Antoni del Perelló, entre d’altres.

Actualment és responsable de continguts digitals a la productora Lavinia Audiovisual, al programa de TVE “Torres en la cocina”, així com reporter del diari Ara en temes de tecnologia digital. També fa classes a l’escola d’escriptura creativa Escriptorium de Sabadell, de la qual és també cofundador.

Twitter: @xavier_vidal

L'escriptor i l'escombriaire

Xavier Vidal

Agraïments

A les meues dones, Imma, Mireia, Sara

© **Associació Helena Jubany i Lorente**, 2016
<http://helena.jubany.cat/associacio>

Autor:
Xavier Vidal i Alemany

Foto de coberta:
Xavier Vidal i Alemany

Disseny gràfic i compaginació:
Joan Jubany i Lorente

Correcció lingüística:
Joan Jubany i Itxart

L'escriptor i l'escombriaire és l'obra guanyadora del IX Premi Helena Jubany de narració curta o recull de contes per a ser explicats, que s'ha lliurat a Mataró el 2 de desembre de 2016, coincidint amb el 15è aniversari de la mort de l'Helena.

L'escriptor rellegeix amb satisfacció les crítiques al seu llibre nou:

El *New York Review of Books* diu: “Si s’hagués de triar els cinc millors llibres d’aquest any, *Crits de nit*, de P.J. Ros, estaria entre ells. Un bram furiós i clarividenc a la societat actual que ens fa observar en cru les entranyes de la naturalesa humana”.

L'*Apostrophes* comenta: “En una sola paraula: portentós! Ros ens atrapa com una àliga gegant amb les seves urpes literàries i ens passeja per l'orografia humana sense concessions. *Crits de nit* és, sense dubtes ni reserves, la seva millor obra”.

El *Frankfurter Allgemeine Zeitung* rebla: “*Crits de nit* és un viatge sense alforges pel món més sòrdid de les passions humanes, una joia literària de dimensions colossals que ens regala el mestre P.J. Ros en el zenit de la seva maduresa creativa. Imprescindible”.

P.J. Ros observa com neix lentament la llum del dia a Central Park. Des de la finestra del seu apartament a Manhattan, entre la Cinquena avinguda i el carrer 61, la perspectiva és magnífica. La visió elevada d'un món que es desperta arran de carrer transmet una falsa sensació divina a l'escriptor. Com si saber dibuixar el món en paraules permetés dominar-lo. Nota la calidesa del parquet sota els peus. Gairebé flota en la marea hipnòtica dels primers compassos de la Simfonia numero 9 en RE menor d'Antonin Dvořák. Nu i sol al seu cau, se sap un dels fenòmens literaris del moment. Mig milió de còpies venudes de la seva criatura més recent, *Crits de nit*, en només dues setmanes n'és la prova més clara, pensa. Mira des de la finestra un univers que sembla de joguina. Observa la vida des del pis 22 del 800 de l'avinguda que voreja Central Park per l'est. Només són figures diminutes que es confonen sense individualitat, reflexiona. Uns corren sense destí, altres regiren les papereres, uns altres caminen de pressa per ordre mèdica. Molts d'ells acabaran llegint els seus relats. Ros recorda la suor que li va costar acabar *Crits de nit*, l'esforç que li va suposar encabir-hi tot el que volia dir. Analitzar amb mordacitat i clarividència totes les conduc-

tes humanes. Dotar les històries de coherència, de contingut, de grapa. Homenatjar els seus mestres amagant referències literàries només a l'abast dels més entesos: Txékhov, Carver o, sobretot, Mark Twain. Buscar finals sotraguejants, sorprenents, possibles i coherents. Escollir cada paraula com si cap altra la pogués substituir en el lloc que ocupa. Va quedar molt content del resultat. L'esforç valgué la pena. La crítica l'adora. Se sent feliç. Personalment i literàriament feliç. Però l'espanta la felicitat. Creu que la felicitat excessiva només és una maniobra de distracció de l'atzar, que potser un dia despertarà del somni de la seva vida.

En aquell moment, guaitant per la finestra i absorbint per la pell un cop més Dvořák, l'assalta un dubte. Quin dibuix de conjunt veuran els lectors en el puzle que ell ha compost, peça per peça, en cada relat? Quins sentiments els inspirarà llegir-los? Haurà aconseguit transportar les imatges i les sensacions des del seu cap fins al cervell dels seus lectors? Sobtadament, l'assetja una por: i si els lectors han entès els seus textos diferent de com ell volia? La sang se li esvalota i li transporta el neguit al

pensament. El desfici del dubte li fa fer voltes per l'apartament d'un milió de dòlars, guanyats llibre a llibre. El quart moviment de la Simfonia del nou món, *Allegro con fuoco* contribueix a la confusió. Sí, és veritat, les lloances li plouen de tot arreu. El reconeixement és general. Ni son pare no li hauria pogut negar ara la qualitat d'escriptor. Les felicitacions superen la seva capacitat de processar-les, però i els lectors? Ho ha de comprovar. Ha de saber si les seves narracions mereixen tants elogis o si només és la inèrcia i el seu estil genuí allò que ha generat l'èxit astronòmic de *Crits de nit*. No percep aquesta necessitat com a supèrbia, sinó com a inseguretat.

Arravatat per la incertesa de si és tan bon escriptor com es pensa o només tan popular com diuen les vendes es planta davant de l'armari. Té l'uniforme adient per fer la prova. El va comprar a Fleet Market, a South Manhattan, de segona mà. És d'una companyia de neteja, blau. La gorra, la barba i les celles postisses li canvien l'aspecte per complet i el converteixen en un escombriaire que no crida l'atenció de ningú. És just el que necessita. Pensa en el seu mestre, Mark Twain. La disfressa li

canvia la identitat, el transforma en un observador discret, gairebé invisible. És ideal per mirar sense ser vist, perfecte per no ser ningú. Ja l'ha fet servir abans. Aquell vestit, aquella personalitat es van convertir en el personatge protagonista de la novel·la *Cor de fang*. Va ser un èxit absolut. El personatge, autèntic, idolatrat, va captivar els lectors. L'escriptor omniscient es féu persona equiscient per donar vida al celebrat i càustic escombriaire. Li va prendre la idea a Grass, recorda. I tothom li va alabar la tècnica perquè el resultat literari va ser brillant.

Ja està a punt per tornar a fer servir aquella identitat de ficció i submergir-se en la realitat a peu de carrer. Fa callar la Simfonia del nou món, la música que ambienta el seu univers i que fins i tot porta al telèfon com a to de trucada. Baixa al carrer amb la mirada transparent, imparcial, es diu. Jack, el porter de la levita blau fosc i barret de copa, el mira estranyat. No recorda haver vist entrar cap operari de neteja a l'edifici. Què hi devia fer un escombriaire en un edifici com el seu? Mentre li dura el dubte, Ros ja ha travessat la Cinquena avinguda i s'ha endinsat a Central Park. Jack pensa que s'ha d'aplicar molt més en la vigilàn-

cia per no deixar entrar cap estrany en una de les finques més luxoses de la Cinquena. Són les deu del matí. La vida ja corre àgil i atrafegada per Nova York. Per molt que l'hagin vist en mil entrevistes a la tele, en mil cartells pels carrers de la ciutat, a les parades dels autobusos, ara camina refugiat a sota de la mantel·lina de l'anonimat. És còmode no ser ningú, pensa.

Es creua amb funcionaris municipals que endrecen la ciutat; vells que alimenten els coloms; joves que corren suades; adolescents amb caputxes negres i motxilla a l'espatlla; homes que ja han passat dels seixanta amb gorra de llana que contemplen la vida desencisats i respectables jueus ortodoxos amb quipà. No veu ningú llegint *Crits de nit*. Baixa per Center Drive fins al carrer 59 i surt per la porta sud del parc. Ni rastre del llibre. Es rasca la perruca. Continua caminant. Què hi ha de cert en les estadístiques i en les xifres de vendes?, es pregunta. A l'alçada la Setena avinguda amb el carrer 58 se li il·lumina la cara. Un conductor de limusina, assegut al seient amb la finestra oberta, llegeix *Crits de nit*. Alenteix el pas fins a aturar-se ben a prop del cotxe. Treu un cigarret. L'encén. Se situa al costat del vehicle, com esperant algu-

na cosa. Mira de reüll. El conductor riu mentre llegeix. Riu? Riu! Què li pot fer gràcia? Vol saber quin dels seus relats pot despertar l'humor d'un xofer de luxe. No aconsegueix endevinar quin pot ser. Se li acosta una mica més pel costat esquerre. El conductor està absort en la lectura, no el veu. Finalment, aconsegueix distingir una frase i identifica la història. En aquell moment, el conductor aixeca l'esguard, el veu pel retrovisor i li etziba un "fot el camp!". Ros marxa de pressa, abans de fer empenyar el seu lector. Està confós. No pot ser que rigui d'aquella història. És introspectiva, crua, molt íntima. No té res d'humorística. La frase que ha distingit és "I se sent al forat del cul d'una societat que no l'ha sabut digerir". Forma part de la narració *El cantó fosc de la felicitat* i va d'un home que perd la feina i no aconsegueix tornar a entrar al món laboral. Com pot algú riure-se'n, d'això? És trist, angoixant, realista. És crític i ferotge. És una metàfora escatològica que reflecteix la cruesa de la societat contemporània amb l'individu. Però, riure? De què?

Baixa per la Setena avinguda fins a arribar al carrer 55. Tomba en direcció Oest fins a arribar a l'Avinguda Broadway. Entra

al Premier Deli Café de la cantonada. Volta per l'aparador central dels menjars calents. No li abelleixen tots aquells fregits sota les làmpades calorífiques. Finalment, demana un cafè i un donut i puja al pis de dalt. Llavors la veu. Una dona de mitjana edat. Potser al voltant dels cinquanta. Sembla que té molt d'interès en la lectura de *Crits de nit*. Menja uns ous amb bacó fregit i beu cafè bullent. S'asseu darrere d'ella, molt a prop, a la taula rodona de marbre i fusta. De seguida reconeix la pàgina que la dona està llegint. És *La traïció de la puresa*, un dels relats que més li agrada del llibre. Va de la irremissibilitat de la naturalesa humana. Explica com una noia es veu incapaç d'evitar ser infidel i com pateix la condemna de gaudir una vegada i una altra de l'amor i saber que l'acabarà traint. Recorda que va plorar quan el va acabar d'escriure. Volia començar el llibre amb aquell relat, però l'editor l'en va dissuadir. És massa emotiu, massa marcat, li va dir, hem de començar per un de més transversal. Mira com la dona es fica un tros d'ou amb bacó a la boca sense apartar la vista de la pàgina. Fa un glop de cafè i fa lliscar la mirada amb cura per les paraules lligades d'una en una, amb precisió quirúrgica, per P.J Ros. L'escriptor observa l'expressió de la cara de

la dona a través del reflex del vidre. Ella contreu el rostre, se li envermelleixen les galtes, li ploreu els ulls. Ros se sent satisfet just abans que la dona escupi violentament el cafè. S'ha cremat la llengua i el paladar. De sobre, comença a fer passar les pàgines del relat de premsa, una darrere l'altra, fins a arribar al títol següent. Aleshores torna a omplir-se la boca d'ou i bacó. Ros se sent decebut, desencoratjat. Per què no l'ha acabat? Per què no ha paladejat les frases construïdes amb paciència artesanal? Per què no ha gaudit de la història amb el mateix gust que degluteix l'ou amb bacó?

Ros s'aixeca de la cadira de pell marró i surt del Deli. Gairebé és migdia. No se'n sap avenir, que aquella dona s'hagi saltat *La traïció de la puresa*. Se sent ferit en l'amor propi, en l'ofici d'escriptor. Puja per l'avinguda Broadway fins a Columbus Circle. Ha vist molts lectors pel camí. De l'*USA Today*, del *New York Magazine*, del *Post*, del *Yankee Trader*... Cap de *Crits de nit*. A la parada de l'autobús M20, un jove negre amb ulleres de muntura blanca té el seu llibre a la mà dreta. El té tancat, mirant amb curiositat la portada. De sobre, el gira i llegeix la contrac-

berta. Sembla que encara no l'ha començat. A la mà esquerra té un paper arrugat. El llença a la paperera. Ros s'hi acosta. Mira discretament dins del cubell. És paper de regal. L'home negre, d'una trentena d'anys, revisa atentament la sinopsi del llibre. L'escriptor recorda perfectament què hi diu. Ho va escriure ell mateix: "Deu històries que parlen de la traïció, de l'amor, de la fidelitat, de la violència, de la justícia, de la gelosia, de l'enveja, de la por, de l'odi o de la fatuïtat dels diners. *Crits de nit*, el cinquè volum de contes de l'autor, és una visió furiosa de les relacions humanes a través dels ulls de P.J. Ros". De sobte, l'home negre canvia l'expressió de la cara. Fa un gest com de cansament. Mira la paperera. Ros tem el pitjor. Es nega a pensar que pugui passar. El jove negre observa des de la parada en direcció sud, comprova que l'autobús encara no ve. Camina unes quantes passes cap a l'interior de Central Park, passa pel costat del monument a l'USS Maine i s'atura a uns quants metres, just davant d'un banc que hi ha al darrere. Deixa el llibre sobre el banc i torna tranquil·lament a la parada. Ros s'indigna. Aniria a demanar-li explicacions si no estigués disfressat d'operari de la neteja. Camina fins al banc. El llibre reposa sense amo sobre

les llistes de fusta, al costat d'un cartell petit que posa book-crossing . La ràbia se l'emporta. Com pot algú a qui acaben de regalar *Crits de nit* desfer-se'n amb aquest menyspreu. Se sent ofès. Ni tan sols l'ha obert, ni l'ha fullejat. Per què? No era prou convincent la “contra”? No n'hi havia prou de saber que era un llibre seu, de l'autor que tothom idolatra? Considera prendre'l i regalar-lo a la primera persona amb qui es creui, però s'ho repensa i el deixa on és. Camina fins a l'entrada del metro de la part nord de Columbus Circle. Veu l'home negre assegut a l'autobús M20 que passa pel seu costat, consultant el Facebook al mòbil. Si no és capaç ni de donar una oportunitat als seus textos, no vol que sigui lector seu. Que se'l quedi Ken Follet, o Dan Brown o, pitjor encara, que llegeixi els llibres de Danielle Steele, pensa enfadat i irat.

Baixa fins a l'estació del suburbà. No sap quina línia agafar. Quina mena de lector voldria observar? Dones de fer feines que van cap a l'est, cap a Lexington? Executius que van cap al sud, cap al districte financer? Homes grans que han acabat la jornada de nit i tornen cap a Harlem, cap al nord? Opta per as-

seure's al banc i esperar trobar algú que porti el seu llibre a la mà. Aleshores decidirà. Pocs minuts després apareix una noia jove, que no arriba a la trentena, amb *Crits de nit* dins d'una bossa transparent penjada a l'espatlla. Es col·loca al costat de les vies, esperant el comboi de la línia A que és a punt de passar. Ros s'aixeca i se situa darrere de la seva lectora. Quan arriba el tren, dissimuladament es posa dret just al seu costat, al passadís central del vagó, molt a tocar d'ella. La noia obre el llibre per la quarta narració. És *Les bores robades* i explica la història d'una dona paraplàgica que es turmenta preguntant-se si el seu home està amb ella per amor o per compassió. La protagonista s'obsessiona per esbrinar-ho fins a l'extrem d'espitar la vida de la seva parella a través del mòbil, de les xarxes socials, del seu diari secret. Finalment descobreix que té una amant. Presa d'indignació, planeja la venjança que acabarà amb el seu home. Ros veu com la lectora està arribant al final del relat amb gran interès. La dona devora les pàgines, les gaudeix, les assaboreix. Se li veu a la cara. L'escriptor se sent reconfortat, gairebé afalagat només observant el rostre emocionat de la lectora. Està arribant al moment en què la noia paraplàgica demana al seu home que

surti amb ella al balcó, després d'haver-se begut una ampolla de vi en un sopar romàntic a casa seva, al setè pis d'un edifici del *downtown*. La lectora avança amb delera per les paraules, ansi-osa per conèixer el desenllaç. Arriba al moment en què la protagonista fa un petó al seu home que, begut i feliç, s'acosta a la barana. És just abans que ella l'empenyi daltabaix. La lectora té un esglai. Es tapa la boca amb la mà. La veu del metro anuncia que la propera parada és Park Place. Ràpidament, la jove tanca el llibre, el guarda dins la bossa i baixa atrafegada a l'andana. Ros encara pot veure com es treu un mocador de paper de la butxaca i s'eixuga els ulls humits en el moment que el tren surt cap a la l'estació següent. L'autor se sent ple, se sent content, se sent escriptor de veritat mentre nota els sotracos del metro. Sent, també, un calfred per la temperatura polar dins del vagó.

Ros continua fins a la parada de Wall Street. Baixa del tren i puja els graons fins a la superfície. Camina amb desgana entre homes i dones disfressats amb vestits de cinc-cents dòlars, sabates de tres-cents dòlars i maletins plens d'obsessions i deliris de grandesa. Ningú no porta *Crits de nit* a la mà. De fet, ningú

no porta cap llibre. Ni els que caminen de pressa, ni els que seuen menjant un sandvitx vegetal. Ni tan sols els qui regiren les pàgines del Harper's Bazar o els que entren i surten de l'estació de Calatrava del World Trade Center. Són la imatge real del seu relat *Sigui ric, preguntí'm com!* Ànimes obsedides per l'acumulació dels diners, incapaços de distingir el luxe de la felicitat. Se sent agraït que ningú d'ells no llegeixi el seu llibre perquè això dóna versemblança al dibuix literari que n'ha fet.

Decideix vagarejar a poc a poc pels carrers, degustant la vida que l'envolta, buscant més lectors que li embolcallin la supèrbia de narrador. Ell pensa, però, que busca la veritat que les vendes no li poden oferir. Carrer rere carrer, va pujant en direcció nord per Lafayette St. A l'alçada del Soho, sense saber com, una mà li tapa la boca, mentre una altra li manté el ganivet a l'alçada del coll, gairebé punxant-li la jugular. Tot passa molt de pressa. Dos joves. Forts. Curulls d'adrenalina. Nerviosos. Un l'immobilitza amb la navalla. L'altre l'escorcolla, li pren la cartera, el rellotge i el mòbil. D'una empenta cau a terra, mig marejat. Quan es pot aixecar ja no veu ningú. Es refà. Pensa. Reflexiona. Està sencer.

No ha pres mal. Li han robat un mòbil de 780 dòlars, el TagHeuer que s'havia oblidat de treure's quan s'havia disfressat i una cartera amb 300 dòlars. I la MetroCard, això sí. Res d'irreparable o que no pugui tornar a tenir aquella mateixa nit. Ha passat por. Ha temut, per uns instants, perdre la seva vida, la d'escriptor famós. O tota. Ha segregat adrenalina. Està content. Li servirà d'experiència. I aviat tornarà al seu apartament a escriure-ho tot. No li importa el que li ha passat, només és una cicatriu més en la seva biografia. És còmode no ser ningú, pensa.

Arriba a Union Square i passa per davant de l'edifici de Barnes&Noble on fa pocs dies va signar centenars d'exemplars a la presentació oficial del seu llibre. Continua caminant, observant, recollint retalls de vida, absorbint olors, imatges, sensacions. Puja per Park Avenue durant més de mitja hora. No té gana. Ni rastre del seu llibre en tot el recorregut des d'Union Square fins al carrer 34. Allà, un home gran, calb, amb panxa rodona i pinta de pensionista està dins de la llibreria que hi ha al costat de l'Starbucks. Sosté amb una mà *Crits de nit* i, amb l'altra, l'últim de John Grisham. Ros el mira des de fora de l'aparador, a través

del vidre. Si no tingués a l'altra mà el Grisham, li hauria estat igual que aquell gras fastigós es quedés el seu llibre. Però ara és una qüestió d'honor literari. Decideix intervenir-hi. Sap que no ho hauria de fer, que és fer trampa, però li és igual. Vol que aquella bola de greix compri el seu llibre i no el d'en Grisham. No vol sucumbir davant la comercialitat d'un best-seller força pitjor que ell. Li resulta irrellevant si en arribar a casa el fa servir per falcar mobles. Ros entra a la llibreria, es posa al costat del calb gras i agafa també un exemplar de *Crits de nit* de la pila.

–Què li sembla, val la pena aquest? –Ros es dirigeix a l'home gras amb naturalitat, expressant un dubte creïble.

–El dependent m'ha dit que està molt bé, que l'ha llegit i que segur que m'agradarà molt. Diu que el paio que l'ha escrit, aquell famós que surt a la tele, ha fet una gran obra...

–Ah, doncs, així l'agafaré, si tan bo és –l'escriptor se sent content per les paraules del venedor. Aleshores, el gras fa petar la llengua, deixa el seu llibre a la pila i diu:

–Bah, jo no ho faria. Aquests galifardeus de dependents van a comissió, el que volen és vendre els llibres que els han dit que venguin. Els importa un rave si val la pena o no. Ni tan

sols el deu haver llegit. Cregui'm, tot és màrqueting i objectius comercials –a Ros li puja una escalfor a la cara, dissimulada per la barba i el bigoti. Sent una punxada als budells–. Faci com jo, quedí's el d'en Grisham. Aquest no falla mai. Segur que és tan bo com tots els anteriors. Aquests intel·lectuals com el tal Ros només escriuen per als crítics, no tenen ni idea de què ens agrada de debò als lectors.

El calb fastigós se'n va cap a la caixa amb el llibre de John Grisham. A Ros li vénen ganes d'anar per darrere seu i calçar-li un cop de puny al tos i dir-li que és un ignorant, un trasto, un discapacitat intel·lectual i que se'n vagi a la merda. Li bramaria que no és digne de llegir *Crits de nit*, que els setciències estúpids com ell haurien de tenir prohibit llegir llibres de qualitat. Però es reprimeix. Què passaria després, quan vingués la policia i li traguessin la disfressa, la barba postissa i la perruca i se n'assabentés la premsa?

Surt de la llibreria emprenyat i amb ganes de calar foc al món. Camina en direcció oest fins a l'avinguda Madison i comença a pujar. Té ganes de traure's la roba falsa, telefonar al programa

de Conan O'Brien i deixar que l'entrevistin per vomitar tot el fel que ha anat acumulant durant el dia. Però ni tan sols té el telèfon per trucar. L'irrita una mica no tenir ni els elements més bàsics de la seva vida real. No ser ningú també té els seus inconvenients, reflexiona. En arribar al carrer 40 es troba a l'esquerra amb la Biblioteca Pública de Nova York. Hi va capcot i confós. Les persones que van a les biblioteques no compren, només demanen en préstec i llegeixen. Allà no importa el preu, només el valor intrínsec de les històries. A la llar de tots els llibres no val de res el foc fatu de la fama, ni les càmeres, ni els aparadors dissenyats per genis del màrqueting. A la biblioteca, tots els llibres són iguals i tots es defensen sols, pel seu propi valor. Les biblioteques són la democràcia de la literatura, pensa Ros. Decideix entrar a veure com es mou la seva criatura entre iguals. Després de pujar les escales, es queda parat, una mica despistat. Se situa davant de la sala Edna Barnes Solomon. Sobre el frontispici de marbre vermellós, emmarcat en fusta noble, hi ha un quadre d'un home que llegeix un llibre vermell sense títol, estirat al camp. Representa el plaer de la lectura per la lectura, res més, pensa Ros. A la dreta, una noia mulata llegeix amb atenció

un llibre de Jorge Bucay, no importa quin, tots són iguals, es diu l'escriptor. Al seu costat, un adolescent esprimatxat fulleja *La Metamorfosi* i més enllà una mare llegeix en veu baixa J.K. Rowling al seu fill. En aquell moment, un mexicà amb un gran bigoti surt per la porta de la sala amb un exemplar de Juan Rulfo. Ros mira a dreta i esquerra. Ni rastre del seu. Entra a la sala de lectura. El vigilant amb camisa blanca i pantalons negres el mira de reüll, sense acabar-se'n de refiar. L'escriptor guaita totes les taules, a poc a poc, passejant amb atenció. N'hi ha de tots els pelatges: llibres de text, best-sellers antics de Michael Crichton, novel·les clàssiques de Tolstoi, revistes, diaris, fullets, manuals. Es torba, es desenaixa. Ni un sol *Crits de nit*. Enlloc.

Desorientat i enfadat, surt per la porta de la Cinquena i tomba cap a l'esquerra en direcció oest fins a Bryant Park. Necessita reflexionar. Per què escriure, per què escarrassar-se tant a dissenyar, crear i encaixar un puzle literari perfecte si després...? Seu en un dels bancs del parc. Es fuma un cigarret. El tabac és l'única cosa que li han deixat els lladres. S'hi està molta estona observant el seu voltant. No sap comptar quant de temps passa

badant i ja no té el rellotge per mirar-ho. Observa la gent. Al costat dels prestatges amb els contes infantils que tothom pot llegir de franc hi ha una velleta. Deu tenir uns vuitanta anys. Està asseguda plàcidament amb la bossa de la compra als peus. Llegeix *Crits de nit*. Va per l'últim capítol, el que tanca els deu relats. Ros el va anomenar *L'home que sempre esperava*. Va de l'obsessió humana de desitjar sempre allò que no es té. Explica la història d'un cap de recursos humans d'una multinacional que enveja tot el que tenen els seus amics. En canvi, no dóna cap valor a les coses que ell posseeix i que voldrien els seus amics. La velleta tanca la darrera pàgina. Ros ho aprofita, és una ocasió única. Se li acosta. S'asseu a la taula del costat de la dona.

–Disculpi, veig que s'ha acabat aquest llibre de P.J. Ros? Què li ha semblat? És que me'l voldria llegir i no sé si val la pena –la velleta es gira i el mira com si el conegués. Li somriu amb amabilitat. Sembla una d'aquelles dones que ha llegit tota la vida però que oblida els llibres tan bon punt els ha acabat.

–Ah, *Crits de nit*, sí. És un bon llibre, no dic que no, però és molt irregular –la iaia es mira l'exemplar arrufant el front, per sobre de les ulleres bifocals.

–Irregular? Com és això d'irregular? Què vol dir? –sent menystinguda la seva capacitat creativa. I vol una explicació, que demana sense rudeses per mantenir la coherència del seu personatge.

–Sí. És fàcil d'explicar. Miri, hi ha històries bones, sap?, ben reeixides, com ara *A qui vulgui llegir*, sobre un policia que s'obsessiona amb una criminal que sempre se li escapa davant dels nassos. Ben construïda, sí, amb un estil original i una el·lipsi interessant que manté la tensió durant tot el relat. Molt ben trobada, sí, i ben resolta. A més, amb un final rodó i sorprenent –la vella s'ajusta les ulleres que s'havia tirat endavant mentre repassa l'índex del llibre amb el dit.

–Ah, doncs, molt bé, no? Així promet! –Ros es queda encantat amb la diagnosi d'aquella vella a qui havia menystingut.

–Sí, sí aquest està molt bé, però n'hi ha pocs, de relats com aquest, la veritat. L'autor, sap?, es creu que tots els lectors som de bon conformar, que llegirem qualsevol cosa que estigui ben escrita i li ballarem la música sense ni tan sols escoltar-la –Ros aixeca una cella, interrogant, en sentir aquella opinió de l'anci-ana.

–Què vol dir?

–Molt senzill. L'autor, a qui no tinc el plaer de conèixer, no es pensi, és un pedant i ni tan sols se n'adona –Ros se sorprèn en sentir-ho i se li accelera el cor una vegada més aquell dia–. No cal conèixer un escriptor per saber com és, sap? Parla a través de les seves històries. Irregular. Ja li he dit al principi. Molts dels relats no estan prou treballats, equivoquen la perspectiva, dibuixen els personatges de forma matussera, massa superficial. O simplement són inversemblants. I jo he llegit molt, sap? En sé bastant, de llibres, cregui'm. M'he passat la vida entre ells. I no només llegint-los. He treballat durant cinquanta anys en aquell edifici –la vella assenyala l'imponent complex de pedra que uneix Bryant Park amb la Cinquena avinguda, la Biblioteca Pública de Nova York d'on Ros ha sortit fa una estona.

–Ah, interessant, això que comenta –cada paraula li costa un còlic de dir, mirant d'aparentar cordialitat–. Posi-me'n algun exemple, perquè ara m'ha fet entrar el dubte i no sé si llegir-me'l.

–Doncs, sí, per exemple, una de les històries de les quals segur que l'autor està més cofoi va d'una dona paraplàgica que decideix venjar-se per gelosia de l'única persona que la cuida, el seu home.

S'ho pot imaginar? No té cap lògica ni cap coherència. I es nota que l'autor és un home –això no! Ros presumeix d'escriure sense cap biaix de gènere. Sap posar-se tant en la psicologia d'una dona com en la d'un home. Per aquí no hi pot passar. Però la vella continua el seu argumentari abans que l'escriptor pugui dir res—. Si aquesta narració l'hagués escrita *en femení de veritat*, s'hauria adonat de bon principi que cap dona no es plantejaria venjar-se de l'únic home que la cuida i l'estima, que una dona, allò que més tem a la vida no és la infidelitat, sinó la soledat.

A Ros li costa aparentar que no l'afecta el que diu aquella vella del dimoni. Què en sap ella d'escriure, què en sap ella de la construcció dels personatges, de la psicologia interna de les narracions, de la versemblança i la coherència! Se sent frustrat per no poder-se arrencar la perruca i la barba i discutir amb aquella anciana per demostrar-li que està equivocada, que ha llegit malament el text i que l'ha interpretat pitjor. La dona s'aixeca amb dificultats artrítiques, guarda el llibre a la bossa de mà, es recol·loca les ulleres sobre el pont del nas i diu, abans de marxar:

–A més, m’ha fet empenyar perquè l’autor amaga una referència a Txékhov en el conte *El cantó fosc de la felicitat*. Vol ser una picadeta d’ull als entesos en literatura. Però si ets amant de Txékhov, com jo, saps perfectament que la famosa frase dels seus quaderns “un home, a Montecarlo, entra al casino, guanya un milió, va a casa, se suïcida” no va de la sort, sinó de la insatisfacció permanent de l’ésser humà. És típic entre els pedants mal interpretar Txékhov. Si encara l’hagués amagat al relat *L’home que sempre esperava...* –diu la vella, aixecant la bossa lentament de terra, d’on sobresurten un manat de bledes i un pa embolicat amb paper.

Ros sent vergonya i ràbia. Està contrariat, desmuntat, però no vol deixar-se esmicolar l’orgull d’escriptor. Es disposa a discutir-li a la vella els seus punts de vista, encara que això faci saltar pels aires la seva identitat falsa. Quan obre la boca per parlar, indignat, la vella se li avança, se li acosta suau i li diu ben fluixet:

–Sap?, vostè sembla una persona intel·ligent. Llegeixi’s el llibre, formi-se’n una opinió i després ja decidirà si és bo o no.

Però no n'espero gaire, de la lectura, no sigui que en surti decebut: l'escriptor sembla estar molt content amb el seu llibre, però vendre'n centenars de milers no farà que sigui millor. Ni pitjor, per descomptat.

La dona marxa ranquejant, a poc a poc, arrossegant la bossa de la compra. A dintre, entre un bistec de vedella i un manat de cebes tendres porta l'exemplar de *Crits de nit*.

P.J. Ros s'aixeca d'una revolada i camina furiós cap a l'est, buscant una altra vegada la Cinquena per arribar a casa seva com més aviat millor. Ja no li interessa la ciutat, ni la realitat. Només se sent decebut, trist i desanimat. Vol que tothom tingui el seu llibre, que el valori, que n'opini, que l'alabi. Ja li és igual si l'entenen com ell voldria o no. Només vol que el comprin i el llegeixin. Sap que el seu desig és pura egolatria, però no pot deixar de desitjar-ho. Camina de pressa per la Cinquena en direcció nord, sense mirar la gent. Necessita tornar al seu apartament d'un milió de dòlars, mirar per la finestra com cau el sol sobre els edificis a l'oest de Central Park. Necessita recor-

dar què és ser escriptor de veritat. Necessita llepar-se les ferides, aprendre a ser humil, a respectar les paraules i, sobretot, a no menystenir els seus lectors.

Divuit travessies més amunt, aplega al carrer 61, davant la façana grisosa del seu edifici. Es dirigeix cap a la porta d'entrada on Jack està a punt d'acabar el seu torn. Està assegut a la cadira de l'entrada, llegint. Vol passar sense saludar. No està d'humor. El porter negre l'atura bruscament amb una mà ferma i grossa com un pestell medieval. L'agafa per la pitrera amb aquells dits negres de ferro.

–On vas, esparracat? Que et penses, que vius aquí? Ahir et vas colar, però no tornarà a passar!

–Però si sóc... No em coneixes? Visc aquí, sóc en Ros...

–Sí, sí, i jo sóc Barack Obama. Fot el camp d'aquí i si et torno a veure et trobaran flotant al llac de Central Park, m'has entès? –Jack li dóna una empenta que el fa rodolar per terra i torna al seu seient. Es deixa caure lentament amb parsimònia i continua llegint el llibre de la Danielle Steele.

Aleshores, Ros tracta infructuosament de treure's la barba, les celles i la perruca per demostrar qui és. Però no pot. Ja no són postisses. Són de veritat. Són la realitat. Darrere d'ell sona un telèfon mòbil amb la melodia metàl·lica de la Simfonia del nou món, d'Antonin Dvořák. Ja no li sembla gens còmode no ser ningú.

Agraïm a les persones relacionades a continuació que amb les seves aportacions hagin fet possible l'edició d'aquest llibre:

Alfred Quintana i Garrido

Anna Fité

Carla Mulet i Matas

Caterina Solà i Ramoneda

Cèlia Romagosa i Ruiz

Coral Saleta i Manté

Cristina Valls i Solé

Dídac Micaló i Rebaque

Elena Itxart i Escorsa

Elvira Carrió

Ester Làzaro i Prat

Esteve Guardiola i Bufí

Família Làzaro Prat

Francesc Bechdejú

Francesc Girbau i Cucurull

Gemma Xarles i Jubany

Giovanni Bedoya

Elena Itxart i Escorsa

Isabel Gadea i Valera

Joan Jubany i Itxart

Joan Jubany i Lorente

Joaquim Barbena i Martínez

Jordi Fradera i Noè

Jordi Xarles i Jubany

Josep Jubany i Itxart

Josep Martín i Barbena

Llorenç Soldevila i Balart

Marga Franco i Casamitjana

Maria Majó i família

Montserrat Jubany i Itxart

Núria Manté i Bartra

Núria Ribas i Martí

Pol Jubany i Itxart

Rebecca Fradera i Jubany

Rita Jubany i Itxart

Rocío Martín i Sánchez

Roger Fradera i Jubany

Sílvia Bofill Mas

Soledad Sánchez Escobar

Toni Cantó i Vera

Xavier Mitjà i Servisé

Aquesta obra ha estat editada per
l'Associació cultural Helena Jubany
gràcies al conveni amb
la Direcció de Cultura de l'Ajuntament de Mataró
i les aportacions dels membres de l'associació i altres persones.

S'ha distribuït gratuïtament amb el **diari Ara**
el dia 24 de desembre de 2016.

Enamorada de la lectura des de l'adolescència, l'**Helena Jubany** visqué a l'entorn del llibre com a periodista, llibretera, contertuliana, autora de recensions, correctora, bibliotecària, contacontes... i darrerament esbrossava il·lusionada el camí de la producció pròpia amb relats curts. Però aquest moment dolç de la seva vida i la seva vocació literària van ser estroncades la matinada del 2 de desembre de 2001, en què fou assassinada, a l'edat de 27 anys. Els qui la van matar, avui encara són al carrer.

associació
**helena
jubany
i lorente**

L'**Associació cultural Helena Jubany i Lorente**, creada per familiars, amics i companys de l'Helena, vol mantenir encesa la flama del seu record i prendre el relleu de la seva il·lusió per la creació literària i la narració oral.

Amb aquesta finalitat, l'associació ha instituit el **Premi Helena Jubany** de narració curta o recull de contes per a ser explicats, que es convoca cada any el 27 de febrer, data del naixement de l'Helena, i es lliura el 2 de desembre, data de la seva mort.

IX PREMI HELENA JUBANY

DE NARRACIÓ CURTA O RECURS DE CONTES
PER A SER EXPLICATS

Xavier Vidal ha guanyat el **IX Premi Helena Jubany** de narració curta o recull de contes per a ser explicats amb *L'escriptor i l'escombraire*, la història d'un escriptor d'èxit que obté una lliçó de vida a través del tràngol de descobrir què pensen de debò els seus lectors. Ambientada a Nova York, el jurat n'ha destacat la precisió en la definició dels escenaris en què transcorre l'acció del relat. Entre d'altres aspectes, també n'han lloat la genuïtat, precisió i variació que demostra l'autor en l'ús del llenguatge. El text flueix de tal manera que enganxa i fa inevitable que el lector es concentri en la història narrada fins al final.

El premi **Helena Jubany** ha estat creat per mantenir viu el record de l'Helena encomanant el seu gust per la lectura, la creació literària i la narració oral. Està dotat amb 3.000€ i la publicació de l'obra guanyadora amb el diari Ara.

L'Helena va ser assassinada el dia 2 de desembre de 2001 a Sabadell i tant la policia com la judicatura han desistit d'aclarir els fets i identificar els autors de la seva mort.

+ info:
<http://helena.jubany.cat>

ara.cat

associació
**helena
jubany
i lorente**

 Ajuntament
de Mataró

 CULTURA
MATARÓ